

משקלי השמות בגזרת נע"ו/י – דף ניווט

היעזרו במסמך "משקלי השמות בגזרת נע"ו/י" כדי להשלים את דף הניווט בשש התחנות שלפניכם.

משקלי השמות בגזרת נע"ו/י

משקל	משמעות המשקל	דוגמאות
קטיילה	שם פעולה – בניין קל	ריצה, קימה, לינה, שיחה, טיסה, בינה, ציפה, ציקה, מיתח
הקטילה	שם פעולה – בניין הפעיל	הקמה, תרמה, הקנה, הקטה, הקטה, הערה, האצה / על דרך השלמים: הקנה
קטול / קטלה	שם פעולה – בניין פועל	על דרך השלמים: קיום, ציון, סיום, מיון, כוון / כנה
הקטול / קוללות	שם פעולה – בניין התפעל	עידוד, איתות, כינון, שיחות ¹¹ / כוננות, שוטטות, רזממות, עורות, בוננות ¹²
נקטלות	שם פעולה – בניין נפעל	התקוממות, התרוצצות, התבוננות, התכוננות / על דרך השלמים: התקנות, התקומות
נקטל בינוני של נפעל	שמות תואר / בעלי תכונה	נכון, נאור, נכון, נלזז ¹³ ; ובתבנית ה"סולם": נמול, נשום ¹⁴ , נוח, נמוח
מקטיל	בעלי מקצוע / בעלי תפקיד	מפיק, מקים
בינוני של הפעיל	כלים ומכשירים	ממיר, מדיח כלים, מסיר כתמים
נקטל בינוני של הפעיל	שמות תואר	מוכן, מוכן, מואר, מושך, מוקס, מושט, מוקמת, מונך
מקטל	בעלי מקצוע / בעלי תפקיד	משורר, מעודד, מקונן

שמות נוספים בגזרת נע"ו/י

- ❖ משקל קיט (בדרך כלל שמות עצם מופשטים): דיג, דיש¹⁵, ציד, טיס, שט, עיט, קיץ, קיט¹⁶
- ❖ שמות חדהברתיים שונים (משמעותיות שונות): עד, מת, גר, לץ, זד¹⁷
ריב, דין, שיח¹⁸
לוח, רוח, דוח
- ❖ במשקל קטל – משקל בעלי המקצוע – מספר שמות הנוטים על דרך השלמים, כמו ציד, חיט וטיס, ולצידם שם אחד במשקל קטאי (בעלי המקצוע על דרך גזרת נחי לייחה): שמאי¹⁹

¹¹ דיש הוא פעולה חקלאית שבה מפרידים את גרגרי התבואה וכמו חיטה או שעורה) מן השיבולים
¹² נופש, מנוחה וביולי בתקופת הקיץ.
¹³ רשע, מי שעושה רע במזיד ובכוונה.
¹⁴ שיחה, דיאלוג, חילופי-דברים, דיבורים; רעיונות המובעים במילים.
¹⁵ שמאי (ש-ז-ס) – בעל מקצוע שתפקידו להעריך את שווי של נכס או של רכוש כלשהו, למשל שמאי רכב.

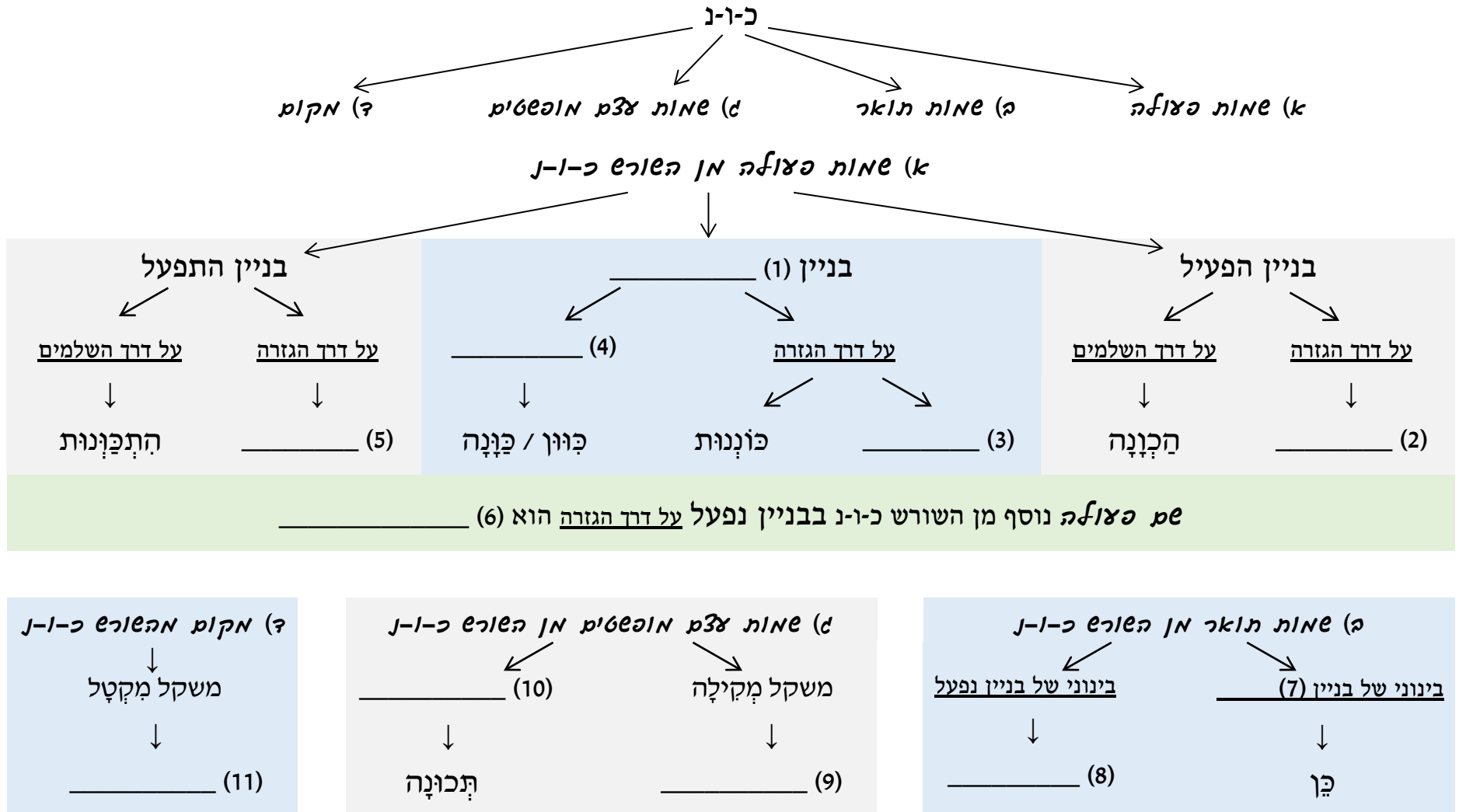

עיקם לנדראש הוא סוג של עיט הנפוץ באמריקה הצפונית
בתמונה רואים את העיט עט על טרפו הנמצא מתחת

המסמך המלא נמצא באתר העברית ariel72.com

תחנה ראשונה – שורש כ-ו-נ ושורש ק-ו-מ

שורש כ-ו-נ ושורש ק-ו-מ פוריים למדי בשפה העברית. משורשים אלה גזורים שמות במשקלים שונים ובמשמעויות שונות. א. לפניכם תרשים המציג את השמות הגזורים מן השורש כ-ו-נ. השלימו את התרשים במקומות הריקים (1)-(11).

ב. ציירו במלבן להלן תרשים שיציג את השמות השונים הגזורים מן השורש ק-ו-מ. בתרשימכם ציינו אילו צורות נוטות על דרך הגזרה ואילו על דרך השלמים, וכתבו את משקלי השמות ואת משמעויותיהם.

תחנה שנייה – משקל מְקַטֵּל ומשקל מְקַטֵּל בגזרת נע"ו/י

את מרביתם של משקלי השמות כותבים **על דרך השלמים**. משקל נפוץ בעברית שמשמעותו היא _____ הוא משקל מְקַטֵּל, כגון מְגַרֵשׁ, מְדַבֵּר, מְקַלֵּט, מְטַבֵּחַ וכו'. לעומת זאת, משקל מְקַטֵּל הוא המשקל הנפוץ בעברית לשמות שמשמעותם **כלים ומכשירים**, כגון _____, _____, _____ (כתבו שלוש דוגמאות מגזרת השלמים). **בגזרת נע"ו/י** לשמות במשקל מְקַטֵּל ולשמות במשקל מְקַטֵּל יש אותה התבנית: **מְ□□□**. למשל, מקום שבו לנים הוא _____, ואילו כלי שאיתו חותרים בסירה הוא _____. מן השורש ב-ו-כ נגזר השם _____ (שמשמעותו _____), ואילו מְחַוֵּג, מן השורש _____, שייך לקבוצת הכלים והמכשירים. משורש זה אנו מוצאים בעברית את הַמְחַוֵּגָה שגם היא מכשיר, אך משקלה הוא: _____. במשקל זה נגזרת גם המילה _____, שהיא מאותו השורש של השם מְכַל.

צורת בינוני היא צורת פועל בהווה המשמשת גם כשם עצם או כשם תואר. ניתן לומר שהבינוני הוא "בין" הפועל לשם. את צורות הבינוני יש לכתוב על דרך השלמים בלבד ועלפי צורת הנפרד יחיד. לפניכם משפטים ובהם שבע צורות בינוני הממוספרות בספרות (1)-(7).

- המשטרה פתחה במצוד אחר העבריינים הנמלטים⁽¹⁾.
 - רחל המשוחררת⁽²⁾ הושפעה מזרם האקמאיזם בשירה הרוסית של שנות ה־20.
 - בחנות החשמל יש הנחה של 30% על כל מדיחי הכלים⁽³⁾.
 - המתקוממים⁽⁴⁾ נגד השלטון המושחת בוונצואלה דורשים משטר דמוקרטי ונאור⁽⁵⁾.
 - תיקון יתר הוא מצב שבו הדובר "מתקן" צורה תקינה שלא לצורך, משום שהוא טועה לחשוב כי היא שגויה. כך למשל, רבים טועים ואומרים "מחידד" (צורה שגויה) במקום מחידד⁽⁶⁾, שהיא הצורה התקינה.
 - רונית וענת הן מפיקות⁽⁷⁾ של אירועים ושל חתונות.
- כתבו במקומות המתאימים בטבלה את השמות המודגשים בצורת היחיד נפרד, ואחר כך השלימו את שאר המקומות הריקים שבטבלה.

משמעות	המשקל באותיות קט"ל	צורת בינוני מקבילה מגזרת השלמים	בניין	שורש	צורת בינוני בגזרת נע"ו/י (בצורת הנפרד יחיד)
		(1) נמלט		פ-ל-נ	
		מחידד			(2) משוחרר
		מחפיק (יעזר)			(3)
בצל תפקיד					(4)
	נקטף				(5) נאור
		(6) מחידד		פ-ל-ח	
	מקטף				(7)

תחנה רביעית – מְקוֹלָה, מְקִילָה וְתְקוֹלָה

שלושת המשקלים מְקוֹלָה, מְקִילָה וְתְקוֹלָה הם משקלים מיוחדים בגזרת נע"ו/י, והם נכתבים באותיות קט"ל על דרך הגזרה (ולא על דרך השלמים). השלימו את הטבלה שלפניכם במקומות החסרים.

תְּקוֹלָה	מְקִילָה	מְקוֹלָה
משמעות: <i>מִשְׁמַעוֹת אֶצְעָא מִן הַשּׁוֹרֵשׁ</i>	משמעות א: _____	משמעות א: <i>כִּלְיָא וּמְכִילְיָא</i>
תְּחִילָה מן השורש _____	דוגמה 1: _____ מן השורש: <i>כ-ל-3</i>	דוגמה 1: _____ מן השורש: _____
מן השורש פ-ו-ק _____	דוגמה 2: _____ מן השורש: _____	דוגמה 2: _____ מן השורש: <i>פ-ו-ק</i>
תְּבוּנָה מן השורש _____	משמעות ב: <i>מִשְׁמַעוֹת אֶצְעָא מִן הַשּׁוֹרֵשׁ</i>	משמעות ב: _____
מן השורש ג-ו-ב _____	דוגמה 1: <i>מְרִיבָה</i> מן השורש: _____	דוגמה 1: _____ מן השורש: _____
תְּרוּבָה מן השורש _____	דוגמה 2: _____ מן השורש: _____	דוגמה 2: _____ מן השורש: <i>ב-ו-כ</i>

תחנה חמישית – שמות חדהברתיים

ניתן לחלק את השמות החדהברתיים בגזרת נע"ו/י לשלוש קבוצות. לקבוצה הראשונה שייכים שמות כמו _____ מן השורש ל-ו-ח והשם דו"ח שנכתב לעיתים כך: דו"ח. את המילה דוח יש להגות כפי שאנו הוגים את המילה רוח, ובהתאמה גם את צורת הרבים: דוחות כמו _____ . לקבוצה השנייה שייכים השמות ריב, דין ושיח, שמשמעותם שמות מופשטים, ויש הרואים בהם אף שמות פעולה בבניין _____ : ריב מן הפועל _____, דין מן הפועל _____, ושיח מן הפועל _____ (באמת?! מה אתה שח?!). לקבוצה השלישית שייכים שמות בפה"פ צרויה (מנוקדת בצירי), כגון לץ מן השורש _____, מן השורש ז-ו-ד או _____ מן השורש ע-ו-ד. משורש זה גזור גם השם תְּעוּדָה הנוטה במשקל _____.

תחנה שישית – שורשים בעלי משמעויות שונות

לכמה שורשים בגזרת נע"ו/י יש יותר ממשמעות אחת. השלימו את הקטעים שלפניכם עם המילים המודגשות שבמחסן המילים.

א. לשורש ל-ו-נ שתי משמעויות עיקריות. האחת קשורה למקום שבו ישנים, והשנייה קשורה להבעת חוסר שביעות רצון ממישהו או ממהו. למשמעות הראשונה שייכות המילים _____, ולמשמעות השנייה שייכות המילים _____.

ב. לשורש ד-ו-ח שתי משמעויות עיקריות. האחת קשורה לרחצה ולשטיפה, והשנייה קשורה לתיאור מילולי מפורט (בכתב או בעל פה) של פעולות או אירועים שונים. למשמעות הראשונה שייכות המילים _____, ואילו למשמעות השנייה שייכות המילים _____.

ג. לשורש ש-ו-ב שתי משמעויות עיקריות. האחת עניינה הוא החזרת אבידה לבעליה או הבאת חפץ כלשהו בחזרה, והשנייה עניינה הוא מענה על שאלות. למשמעות הראשונה שייכות המילים _____, ואילו למשמעות השנייה שייכות המילים _____.

מְדִיחַ כלים; הַשְׁבֵּת הכסף שנגנב; תְּלוּנָה במשטרה; דְּוֹחַ חדשותי; שָׁבַתִי מהטיול; תְּשׁוּבוֹן לתרגילים;
הִלִין על שכנו; לָנוּ אצל חברנו יוסף; הִדָּחָה של סירים ומחבתות; תְּשׁוּבָה מתחמקת; דוֹחוֹת משטרה;
מְלוֹן בוטיק; הִלִינָה את הזר בביתה; התלמידים מְשִׁיבִים לעניין; הבעיות אינן מְדַנְחוֹת בזמן; מְלוּנָה לכלב.

צמודה נצימה